

खाँडाचक्र नगरपालिकाको फोहोरमैला व्यवस्थापन ऐन, २०७८

स्वीकृत मिति : २०७८/०३/१०

प्रस्तावना : फोहोरमैला स्रोतमा न्यूनीकरण, पुनः प्रयोग, प्रशोधन वा विसर्जन गरी नगरपालिका क्षेत्रभित्र फोहोरमैलाको उचित र प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्न तथा जनस्वास्थ्य एवम् वातावरणमा पर्न सक्ने प्रतिकूल प्रभावलाई कम गरी स्वच्छ, स्वस्थ र मनोरम वातावरण कायम गर्न वाञ्छनीय भएकोले नेपालको संविधानको अनुसूची ८ को ९ नं. अनुरूप नेपालको संविधानको धारा २२६ र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ (१) बमोजिम खाँडाचक्र नगरपालिकाको नगरसभाले यो ऐन बनाएको छ ।

परिच्छेद - १ प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

- (१) यस ऐनको नाम खाँडाचक्र नगरपालिकाको 'फोहोरमैला व्यवस्थापन ऐन, २०७८' रहेको छ ।
- (२) यो ऐन नगरसभाले पारित गरी स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित भएको मितिदेखि प्रारम्भ हुने छ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,

- (क) 'नगरपालिका' भन्नाले खाँडाचक्र नगरपालिका सम्भन्नु पर्छ ।
- (ख) 'नगर कार्यपालिका' भन्नाले खाँडाचक्र नगरपालिकाको नगर कार्यपालिका सम्भन्नु पर्छ ।
- (ग) 'प्रमुख' भन्नाले खाँडाचक्र नगरपालिकाको प्रमुख सम्भन्नु पर्छ ।
- (घ) 'प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत' भन्नाले खाँडाचक्र नगरपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सम्भन्नु पर्छ ।
- (ङ) 'समिति' भन्नाले फोहोरमैला व्यवस्थापन समिति सम्भन्नु पर्छ ।
- (च) 'औद्योगिक प्रतिष्ठान' भन्नाले कुनै उद्योग, ब्यवसाय वा सेवा सञ्चालन गर्ने उद्देश्यले कानून बमोजिम स्थापित कुनै कम्पनी, उद्योग, फर्म वा यस्तै प्रकृतिको निकाय सम्भन्नु पर्दछ ।

- (छ) 'औद्योगिक फोहोरमैला' भन्नाले औद्योगिक प्रतिष्ठानबाट निष्कासन हुने हानिकारक तथा प्रदुषित फोहोरमैला सम्भन्नु पर्छ ।
- (ज) 'कन्टेनर' भन्नाले फोहोरमैला सङ्कलन गर्ने प्रयोजनको लागि निश्चित स्थानमा राखिएको फोहोरमैला थुपार्ने भाँडो वा वाल्टिन र यस्तै प्रकारको अन्य कुनै वस्तु सम्भन्नु पर्छ ।
- (झ) 'निष्कासन' भन्नाले फोहोरमैला उत्पादन स्थलबाट नगरपालिकाले तोकेको स्थानमा थुपार्ने वा निकाल्ने कार्य सम्भन्नु पर्छ ।
- (ञ) 'सङ्कलन केन्द्र' भन्नाले घर घरबाट निस्कने फोहोरमैला सङ्कलन गरी निर्धारित समयसम्म राख्न वा थुपार्न नगरपालिकाले तोकेको स्थान सम्भन्नु पर्छ र घरघरमा फोहोरमैला सङ्कलन गर्न आउने नगरपालिकाले तोकेको फोहोरमैला सङ्कलक वा फोहोरमैला सङ्कलन गर्ने साधन समेतलाई जनाउँछ ।
- (ट) 'फोहोरमैला' भन्नाले घरेलु फोहोरमैला, औद्योगिक फोहोरमैला, रसायनिक फोहोरमैला, स्वास्थ्य संस्थाबाट निस्कने फोहोरमैला वा हानिकारक फोहोरमैला सम्भन्नु पर्छ र यस शब्दले प्रयोगमा नआउने तथा फालिएका वस्तु, सडे गले का वस्तु र वातावरणमा ह्रास आउने गरी निष्कासन गरिएका वस्तु हरू लगायत अनाधिकृत सार्वजनिक स्थलमा टाँसिएका पोष्टर, पम्पेट र नगरपालिकाले राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरि फोहोरमैला भनि तोकिदिएको अन्य वस्तु समेतलाई जनाउँछ ।
- (ठ) 'प्रशोधन' भन्नाले फोहोरमैला को रूप वा गुणमा परिवर्तन गरी अन्य कुनै उपयोगी वस्तु तयार गर्ने , मल, ग्यास, उर्जा वा अन्य वस्तु उत्पादन गरी फोहोरमैला को व्यवस्थापन गर्ने प्रक्रिया सम्भन्नु पर्छ ।
- (ड) 'फोहोरमैला सङ्कलन' भन्नाले फोहोरमैला उत्पादन स्थलबाट उठाउने, घर घरबाट सङ्कलन गर्ने, सार्वजनिक स्थलमा रहेको फोहोरमैला बढार्ने, थुपार्ने, भारपात उखेल्ने तथा अनाधिकृत रूपमा सार्वजनिक स्थलमा टाँसिएका पोष्टर, पम्पेट हटाई सङ्कलन गर्ने कार्य लाई सम्भन्नु पर्छ ।

- (ढ) 'फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल' भन्नाले फोहोरमैला विसर्जन वा प्रशोधन गर्नका लागि नगरपालिकाले तोकेको स्थल सम्भन्नु पर्छ ।
- (ण) 'विसर्जन' भन्नाले फोहोरमैलाको अन्तिम निष्कासन तथा व्यवस्थापन सम्भन्नु पर्दछ ।
- (त) 'सामुदायिक संस्था' भन्नाले नाफा आर्जन नगर्ने उद्देश्यले समुदायको हितको लागि प्रचलित कानून बमोजिम स्थापित र सहभागितामूलक टोल विकास संस्था तथा उपभोक्ता समूह, सरकारी संस्था वा गैर सरकारी संस्था सम्भन्नु पर्छ ।
- (थ) 'ढुवानी साधन' भन्नाले फोहोरमैला सङ्कलन तथा ढुवानी गर्ने प्रयोजनका लागि प्रयोग गरिने साधन, उपकरण वा औजार सम्भन्नु पर्दछ ।
- (द) 'तोकिएको वा तोकिए बमोजिम' भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्भन्नु पर्छ ।
- (ध) 'ऐन' ऐन भन्नाले फोहोरमैला व्यवस्थापन ऐन, २०७८ सम्भन्नु पर्दछ ।

परिच्छेद-२

फोहोरमैला उत्पादन, सङ्कलन, न्यूनीकरण तथा निष्कासन सम्बन्धी व्यवस्था

३. फोहोरमैला व्यवस्थापनमा नगरपालिकाको मुख्य जिम्मेवारी रहने:

- (१) फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल, प्रशोधन प्लान्ट, कम्पोष्ट प्लान्ट, वायो ग्यास प्लान्ट लगायत फोहोरमैलाको सङ्कलन, अन्तिम विसर्जन तथा प्रशोधनका लागि आवश्यक पर्ने पूर्वाधार तथा संरचनाको निर्माण तथा सञ्चालन गर्ने मुख्य जिम्मेवारी नगरपालिकाको हुनेछ ।
- (२) फोहोरमैला सङ्कलन केन्द्र वा कुनै स्थानमा फालिएको वा राखिएको फोहोरमैला वा सरसफाई को सिलसिलामा जम्मा भएको फोहोरमैलाको आवश्यक प्रबन्ध गर्ने वा कुनै किसिमबाट प्रयोग गर्ने जिम्मेवारी नगरपालिकाको हुनेछ ।
- (३) उपदफा (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि हानिकारक फोहोर मैला, स्वास्थ्य संस्थाजन्य फोहोरमैला वा औद्योगिक फोहोरमैलाको प्रशोधन र व्यवस्थापन गर्ने दायित्व

निर्धारित मापदण्डको अधिनमा रहि त्यस्तो फोहोरमैला उत्पादन गर्ने व्यक्ति वा निकायको हुनेछ ।

- (४) कुनै उद्योग वा स्वास्थ्य संस्थाले हानिकारक फोहोरमैला, स्वास्थ्य संस्थाजन्य फोहोरमैला, रसायनिक फोहोरमैला तथा औद्योगिक फोहोरमैला प्रशोधन गरी बाँकी रहेको फोहोरमैला तथा अन्य फोहोरमैलाको व्यवस्थापन गरिदिन नगरपालिकालाई अनुरोध गरेमा वा नगरपालिकाले निर्माण गरेको फोहोरमैला स्थल प्रयोग गर्न माग गरेमा नगरपालिकाले निर्धारण गरेबमोजिमको सेवा शुल्क लिई फोहोरमैलाको व्यवस्थापन गरिदिन वा फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल प्रयोग गर्न दिन सक्ने छ ।

४. फोहोरमैलाको उत्पादन कम गर्ने:

- (१) कुनै व्यक्ति, संस्था वा निकायले कुनै काम कारोवार गर्दा उत्पादन हुने फोहोरमैला यथाशक्य कम गर्नु पर्नेछ ।
- (२) आफ्नो क्षेत्रभित्र विसर्जन हुन सक्ने फोहोरमैलाको विसर्जन वा पुनः प्रयोगको व्यवस्था मिलाई बाँकी फोहोर मैला मात्र निष्कासन गरी फोहोरमैलाको परिणामलाई घटाउनु प्रत्येक ब्यक्ति, संस्था वा निकायको कर्तव्य हुनेछ ।

५. फोहोरमैलाको पृथकीकरण:

- (१) नगरपालिकाले फोहोरमैलालाई जैविक, अजैविक र अन्य प्रकारमा विभाजन गरी स्रोत छुट्टाउने गरी तोक्नु पर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम नगरपालिकाले तोकिए बमोजिम फोहोरमैला लाई विभिन्न तहमा छुट्ट्याई सङ्कलन केन्द्र सम्म पुऱ्याउने दायित्व त्यस्तो फोहोरमैला उत्पादन गर्ने ब्यक्ति, संस्था वा निकायको हुनेछ र यसको लागि नगरपालिकाले आवश्यक प्रविधि, मालसमान, उपकरण, कन्टेनर आदि उपलब्ध गराउन सक्ने छ ।

६. फोहोरमैलाको निष्कासन:

- (१) फोहोरमैला निष्काशनको समय, स्थान र तरिका नगरपालिकाले निर्धारण गरेबमोजिम हुने छ ।

- (२) हानिकारक फोहोरमैला वा रसायनिक फोहोरमैला उत्पादन गर्ने व्यक्ति, संस्था वा निकायले त्यस्तो फोहोरमैला तोकिए बमोजिम व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ ।
- (३) हानिकारक फोहोरमैला वा रसायनिक फोहोरमैला सङ्कलन केन्द्र मा निष्कासन गर्न पाइने छैन ।

७. सङ्कलन केन्द्र तोक्ने:

- (१) नगरपालिकाले फोहोरमैला लाई ब्यवस्थित रूपमा सङ्कलन गर्न प्रत्येक टोल वा वस्तीमा सङ्कलन केन्द्र तोकौ आवश्यक कन्टेनरको ब्यवस्था गर्न सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम सङ्कलन केन्द्र तोक्दा सकेसम्म टोल वा बस्तीका सबै लाई पायक पर्ने गरी वातावरणीय रूपले उपयुक्त स्थान तोक्नु पर्ने छ ।

८. फोहोरमैलाको ढुवानी:

- (१) सङ्कलन केन्द्र मा जम्मा भएको फोहोरमैला लाई फोहोरमैला ब्यवस्थापन स्थलसम्म ढुवानीगर्ने दायित्व नगरपालिका वा नगरपालिकाले ब्यवस्था गरेको संस्था वा निकायको हुनेछ ।
- (२) फोहोरमैला ढुवानी गर्दा तोकिए बमोजिमको ढुवानी साधन प्रयोग गर्नु पर्नेछ । यस्तो साधन तोक्दा तौल, क्षमता, तरिका, सडकको क्षमता तथा वातावरणमा पर्न सक्ने प्रभाव समते लाइ विचार गरी तोक्नु पर्नेछ ।
- (३) फोहोरमैला ढुवानी गर्दा नगरपालिकाले दफा ५ बमोजिम स्रोतमा छुट्ट्याई निष्कासन तथा सङ्कलन गरिएको फोहोरमैला को अलग-अलग ढुवानी गर्नु पर्नेछ ।

९. फोहोरमैलाको न्युनीकरण, पुनः प्रयोग तथा पुनः चक्रीय प्रयोग:

नगरपालिकाले फोहोरमैला न्युनीकरण, पुनः प्रयोग तथा पुनः चक्रीय प्रयोगलाइ प्रोत्साहन गर्न समन्वयात्मक ब्यवस्था मिलाउने छ र यसको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि आवश्यक निर्देशिका बनाई लागु गर्न सक्ने छ ।

फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्वन्धी व्यवस्था

१०. फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल:

- (१) नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्र सङ्कलन भएको फोहोरमैलालाई व्यवस्थापन तथा स्थायी रूपमा विसर्जन गर्नका लागि वातावरण सम्वन्धी प्रचलित कानूनको अधिनमा रही फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा प्रशोधन स्थल तोक्न सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल तोक्नको लागि नगरपालिकको जग्गा नभएमा वा जग्गा भएतापनि फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल तोक्न उपयुक्त नभएमा उपयुक्त जग्गा भाडामा लिई वा खरिद गरी व्यवस्थापन स्थल तोक्न सक्नेछ ।
- (३) नगरपालिकाले उपदफा (१) र (२) बमोजिम फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल तोक्नको लागि जग्गाको अभाव भएमा उपयुक्त जग्गाको छनौट गरी उपलब्ध गराउनका लागि संघीय सरकार समक्ष अनुरोध गर्न सक्नेछ ।
- (४) दफा (३) बमोजिम फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल उपलब्ध गराउन माग भई आएमा संघीय सरकारले प्रचलित कानून बमोजिम त्यस्तो जग्गा प्राप्त गरी नगरपालिकालाई उपलब्ध गराउनेछ ।
- (५) नगरपालिकाले अर्को कुनै एक वा सो भन्दा बढी स्थानीय तह समेतले संयुक्त रूपमा एउटै फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल प्रयोग गर्न उपयुक्त भएमा त्यस्ता स्थानीय तहविच आवश्यक समन्वय गरी त्यस्तो स्थललाई सम्वन्धीत स्थानीय तहहरूको विच लिखित सहमती र शर्तहरूमा संयुक्त रूपमा प्रयोग गर्ने गरी मिलाउन सक्नेछ ।
- (६) नगरपालिकाको फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्वन्धी कार्य तोकिएको वातावरणीय मापदण्ड अनुरूप गर्नु पर्नेछ ।
- (७) नगरपालिकाले फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल क्षेत्रलाई आवश्यक परेमा वातावरणीय रूपले संवेदनशिल क्षेत्र घोषण गर्न सक्नेछ ।

- (८) नगरपालिकाले उपदफा (७) बमोजिमको क्षेत्रमा पशुपंक्षी, जीवजन्तु तथा मानवको अनाधिकृत प्रयोगलाई रोक लगाउने, माटो, ढुंगा, गिटी र वालुवा निकाल्ने कार्यमा रोक लगाउनुको साथै वातावरण संरक्षण र त्यस्तो क्षेत्रको उचित व्यवस्थापनको लागि निर्देशन तथा निर्देशिका जारी गरी लागु गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद - ४

फोहोरमैला व्यवस्थापनमा निजी तथा सामुदायिक क्षेत्रको संलग्नता

११. अनुमति सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) यो ऐन बमोजिम नगरपालिकाको अनुमति नलिई कसैले पनि फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी काम गर्न वा गराउन सक्ने छैन ।
- (२) फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्न स्वदेशी वा विदेशी कम्पनी, संस्था वा निकायले देहायको विवरण खुलाई अनुमतिको लागि नगरपालिकामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।
- (क) फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी योजना,
(ख) फोहोरमैला व्यवस्थापनको लागि आवश्यक जनशक्ति तथा प्रविधिको विवरण,
(ग) तोकिए बमोजिमको अन्य विवरण ।
- (३) नगरपालिकाले उपदफा (२) बमोजिम पर्न आएको निवेदन उपर आवश्यक निर्णय गरी अनुमति दिन सक्नेछ ।
- (४) फोहोरमैला व्यवस्थापन, प्रशोधन, पुनः चक्रीय प्रयोग र विसर्जनमा आवश्यक पर्ने प्रविधि स्वदेशमा उपलब्ध हुने अवस्था नदेखिएमा त्यस्तो प्रविधि उपलब्ध गराउन सक्ने कुनै विदेशी कम्पनी, संस्था वा निकायलाई सम्झौतामा उल्लेखित अवधिभित्र त्यस्तो प्रविधि हस्तान्तरण गर्ने गरी संघीय सरकारको स्वीकृत लिई नगरपालिकाले उपदफा (३) बमोजिम अनुमतिपत्र दिन सक्ने छ ।
- (५) अनुमति सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१२. निजी क्षेत्रबाट फोहोरमैला व्यवस्थापनको कार्य गराउन सकिने :
- (१) नगरपालिकाले आवश्यकता अनुसार दफा (११) बमोजिम अनुमति प्राप्त निजी क्षेत्रका कम्पनी वा सामुदायिक क्षेत्रबाट दफा (१३) बमोजिम प्रतिस्पर्धा गराई वा पूर्वाधार संरचनाको निर्माण तथा सञ्चालनमा निजी लगानी सम्बन्धी कानूनको आवश्यक प्रकृया अबलम्बन गरी आफ्नो क्षेत्रको फोहोरमैला व्यवस्थापन गराउन सक्ने छ ।
 - (२) उपदफा (१) बमोजिम फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्दा निजी क्षेत्रका कम्पनीको हकमा देहायका सवै वा कुनै र सामुदायिक वा गैर सरकारी संघ संस्थाका हकमा देहायका कुनै काम गराउन सकिने छ ।
 - (क) फोहोरमैला न्युनीकरणका लागि जनचेतना अभिवृद्धि
 - (ख) फोहोरमैला सङ्कलन
 - (ग) फोहोरमैला ढुवानी
 - (घ) फोहोरमैला को प्रयोग, पुन : प्रयोग, पुन : चक्रीय प्रयोग वा प्रशोधन
 - (ङ) फोहोरमैला विसर्जन र
 - (च) फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी कुनै काम ।

१३. प्रतिस्पर्धा गराई फोहोरमैला व्यवस्थापनको जिम्मा दिने:

- (१) नगरपालिकाले दफा १२ बमोजिम निजी क्षेत्र वा सामुदायिक संस्थाबाट फोहोरमैला व्यवस्थापन गराउँदा तोकिएको विधि बमोजिम प्रतिस्पर्धा गराई छनौट पश्चात व्यवस्थापन गर्ने जिम्मा दिनु पर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम छनौट गर्दा देहायका आधारमा गर्नु पर्नेछ ।
 - (क) नगरपालिकालाई बुझाउन कबूल गरेको रकम,
 - (ख) फोहोरमैला बाट उर्जा शक्ति वा प्राङ्गारिक मल उत्पादन गर्न क्षमता, पुँजी, प्रविधि र जनशक्तिको स्थिति,
 - (ग) आर्थिक तथा प्राविधिक क्षमता,
 - घ) व्यवस्थापनमा प्रयोग गरिने प्रविधिको दीगोपन र

वातावरणीय प्रभाव न्युनीकरण,

(ड) व्यवस्थापन करार गर्ने भए प्रस्ताव गरिएको व्यवस्थापन शुल्क,

(च) फोहोरमैलाको प्रयोग, प्रशोधन, पुनः प्रयोग गर्न सम्बन्धमा भए नगरपालिकालाई बुझाउन मञ्जुर गरिएको रोयल्टी ।

(३) फोहर मैला व्यवस्थापन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था प्रचलित कानून बमोजिम हुने छ ।

(४) यस दफा बमोजिम फोहोरमैला व्यवस्थापनको जिम्मा पाएको कम्पनी, संस्था वा निकायले नगरपालिका सँग गरेको सम्झौताको अधिनमा रही दफा १६ बमोजिमको शुल्क उठाउन सक्नेछ ।

(५) फोहोरमैला व्यवस्थापनमा निजी तथा गैर सरकारी क्षेत्रको संलग्नता सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१४. फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल निर्माण तथा सञ्चालन गर्न स्वीकृत दिन सकिने:

(१) निजी क्षेत्रबाट फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल, प्रशोधन स्थल वा अन्य संयन्त्र निर्माण गरी सञ्चालन गर्न स्वीकृती माग गरेमा वातावरण तथा अन्य प्रचलित कानूनको अधिनमा रही त्यस्तो संयन्त्र निर्माण तथा सञ्चालनका लागि नगरपालिकाले स्वीकृती दिन सक्ने छ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निजी क्षेत्रबाट फोहोरमैला व्यवस्थापन संयन्त्रको निर्माण तथा सञ्चालन गर्दा वातावरणीय मापदण्ड अनुरूप भए नभएको अनुगमन नगरपालिकाले गर्नेछ ।

(३) यसरी अनुगमन गर्दा तोकिएको मापदण्ड अनुरूप नभए समयावधी तोक्री मापदण्ड अनुरूप गर्न लगाउने र तोकिएको समयावधि भित्र मापदण्डको पालना नगरे त्यस्ता ब्यक्ति, संस्था वा कम्पनीलाई दिएको स्वीकृत नगरपालिकाले रद्द गर्न सक्ने छ ।

१५. सार्वजनिक निजी साझेदारीमा फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्न सकिने :

(१) नगरको फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि नगरपालिकाले

सार्वजनिक निजी साभेदारीको अवधारणामा कार्य गर्न गराउन सक्ने छ ।

- (२) यसरी सार्वजनिक निजी साभेदारीको अवधारणामा कार्य गर्दा गराउँदा प्रचलित स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, सार्वजनिक खरिद ऐन तथा नियमावली लगायत अन्य प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम हुनेछ ।
- (३) सार्वजनिक निजी साभेदारीमा कार्य गर्दा गराउँदा लाभ, लागत र जोखिम दुबै पक्षमा रहने गरी व्यवस्थापन गरिने छ ।
- (४) सार्वजनिक निजी साभेदारीमा कार्य गर्दा/गराउँदा सके सम्म स्थानीय स्तरमा रहेका निजी क्षेत्रलाई साभेदारको रूपमा लिइने छ ।
- (५) स्थानीय क्लब, सामुदायिक संस्था, टोल विकास संस्था, गैर सरकारी संस्था वा नाफा आर्जन गर्ने उद्देश्यले स्थापना भएका कम्पनीहरू वा अन्य स्थानीय तथा वाह्य संघ संस्थाहरूलाई निजी क्षेत्रका रूपमा लिन सकिने छ ।
- (६) विभिन्न स्थानमा फरक फरक निजी क्षेत्र परिचालन भएको अवस्थामा सबैको कार्य प्रति एक रूपता ल्याउनका लागि सबै साभेदारहरूको संलग्नतामा नगर स्तरीय संयन्त्र तयार गरी सोही संयन्त्र मार्फत सार्वजनिक निजी साभेदारीका क्रियाकलापहरूलाई व्यवस्थित र नियमित गर्ने व्यवस्था नगरपालिकाले मिलाउन सक्नेछ ।
- (७) फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्न नगरपालिकाले फोहोरमैला उत्पादकसँग सरसफाई सेवा शुल्क लिनेछ । यसरी लिने शुल्क नगरपालिकाले तोकिए बमोजिम हुने छ ।
- (८) सहज र सरल रूपमा फोहोरमैलाको व्यवस्थापन गर्ने प्रयोजनका लागि नगरपालिकाले नगरवासीलाई पारिवारिक परिचय पत्र उपलब्ध गराउन सक्ने छ । यसरी परिचय पत्र उपलब्ध गराउँदा नगरपालिकाले उक्त परिचय पत्रको बहु उपयोग हुने गरी तयार गर्नेछ र यसको प्रयोग नगरपालिकाको सम्पूर्ण सेवा सुविधासँग जोडेर सोही अभिलेखको आधारमा सेवा सुविधा उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

फोहोरमैला व्यवस्थापन सेवा शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था

१६. सेवा शुल्क उठाउन सक्ने :

- (१) नगरपालिकाले फोहोरमैला व्यवस्थापन गरे वापत सम्बन्धित ब्यक्ति, संस्था वा निकायबाट तोकिए बमोजिमको सेवा शुल्क उठाउन सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम शुल्कको निर्धारण फोहोरमैलाको परिमाण, तौल तथा प्रकृति र तोकिएका अन्य आधारमा गरिने छ ।
- (३) यस दफा बमोजिम निर्धारण गरिएको शुल्क नगरपालिका आफैले वा नगरपालिकाले तोकेको संस्था वा निकाय मार्फत समेत उठाउन सकिनेछ ।
- (४) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि दफा १३ बमोजिम फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्न जिम्मेवारी पाएको ब्यक्ति, संस्था वा निकायले नगरपालिकासँग भएको सहमतीको आधारमा फोहोरमैला व्यवस्थापन गरे वापत सम्बन्धीत ब्यक्ति, संस्था वा निकायबाट सेवा शुल्क उठाउन सक्नेछ ।
- (५) यस दफा बमोजिम शुल्कबाट प्राप्त आम्दानी तथा फोहोरमैला व्यवस्थापनमा निजी क्षेत्रलाई सङ्कलन गराउँदा प्राप्त हुने आम्दानी नगरपालिकाले एउटा छुट्टै शिर्षकमा राखी उक्त रकम फोहोरमैला व्यवस्थापन, वातावरणीय संरक्षण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल प्रभावित क्षेत्रको विकासमा खर्च गर्नु पर्नेछ ।

१७. सेवा निलम्बन वा अन्त्य गर्न सक्ने :

- (१) नगरपालिकाले दफा १६ बमोजिम सेवा शुल्क नबुभाउने सेवाग्राहीको फोहोरमैला सम्बन्धी सेवा निलम्बन वा अन्त्य गर्न सक्नेछ ।
- (२) फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्न दफा १३ बमोजिम जिम्मेवारी पाएको ब्यक्ति, संस्था वा निकायले दफा १६ को उपदफा (४) बमोजिमको सेवा शुल्क नबुभाउने सेवाग्राहीको फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी सेवा निलम्बन वा अन्त्य गर्न सक्नेछ । यसरी सेवा निलम्बन वा अन्त्य गरिएमा नगरपालिकालाई जानकारी दिनु पर्नेछ ।

- (३) उपदफा (१) र (२) बमोजिम सेवाको निलम्बन वा अन्त्य गरिएको अवस्थामा आफ्नो घरबाट उत्पादन हुने फोहोरमैलाको ब्यवस्थापन सम्बन्धित ब्यक्ति, घरधनी, संस्था वा निकायले आफैले गर्नु पर्ने छ ।
- (४) शुल्क नबुझाउने निलम्बित सेवाग्राहीले दफा १६ बमोजिम बुझाउनु पर्ने सेवा शुल्क बुझाएमा निजलाई पुनः सेवा प्रदान गरिने छ ।

परिच्छेद - ६

प्रदुषण नियन्त्रण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यको अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था

१८. प्रदुषण नियन्त्रण :

- (१) आफ्नो क्षेत्रभित्रबाट संकलित फोहोरमैला बाट सो क्षेत्रमा पर्न सक्ने प्रतिकूल वातावरणीय प्रभावलाई यथासक्य कम गरी प्रदुषण रहित ढंगले व्यवस्थापन गर्ने दायित्व नगरपालिकाको हुनेछ ।
- (२) नगरपालिकाले संकलित फोहोरमैला निष्कासन तथा व्यवस्थापन गर्दा तोकिएको मापदण्डको पालना गर्नु पर्नेछ ।

१९. फोहोरमैला व्यवस्थापनको अनुगमन :

- (१) नगरपालिकाले फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा निष्कासन कार्यको नियमित अनुगमन गर्नु वा गराउनु पर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम अनुगमन गर्दा नगरपालिकाले आवश्यक कार्य योजना बनाई लागु गर्न सक्नेछ ।
- (३) उपदफा (१) बमोजिम अनुगमनमा खटिने व्यक्तिले अनुगमन पश्चात सो को प्रतिवेदन नगरपालिका समक्ष दिनु पर्नेछ ।
- (४) प्राप्त प्रतिवेदनमा औल्याइएका विषयहरूको सुधार तथा कार्यान्वयनका लागि नगरपालिकाले आवश्यक व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (५) नगरपालिकाले यस दफा बमोजिम अनुगमन गर्ने कार्यका लागि प्राविधिक सहितको छुट्टै संयन्त्र निर्माण गरी कार्यादेश दिन सक्नेछ ।

२०. फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल प्रभावित क्षेत्रको आर्थिक, सामाजिक विकास तथा वातावरण संरक्षण सम्बन्धी व्यवस्था :
- (१) नगरपालिकाले फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल प्रभावित क्षेत्रको आर्थिक, सामाजिक, भौतिक विकास तथा वातावरणीय संरक्षणको गुरुयोजना बनाई सो योजना कार्यान्वयनको लागि विभिन्न कार्यक्रम बनाई कार्यान्वयन गर्नेछ ।
 - (२) नगरपालिकाले मुलतः देहायका क्षेत्रमा स्थानीय समुदायको सहभागितामा कार्यक्रम सञ्चालन गर्नेछ,
 - (क) सडक, विद्युत, खानेपानी तथा ढल, सरसफाई र वातावरण संरक्षण,
 - (ख) विद्यालय र स्वास्थ्य संस्थाको स्थापना र सञ्चालन,
 - (ग) प्रभावित क्षेत्रमा आर्थिक, सामाजिक रूपले पिछडिएका विपन्न वर्गको उत्थान तथा विकासका लागि आवश्यक कार्यक्रम ।

परिच्छेद - ७

फोहोरमैला व्यवस्थापन समिति सम्बन्धी व्यवस्था

२१. फोहोरमैला व्यवस्थापन समितिको गठन :
- (१) फोहोरमैला व्यवस्थापनका सम्बन्धमा अवलम्बन गर्नु पर्ने नीति निर्धारण र अन्य आवश्यक कार्यहरूका लागि नगरपालिकामा एक फोहोरमैला व्यवस्थापन समिति रहने छ ।
 - (२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिमा देहायका सदस्यहरू रहने छन्-
 - (क) नगरपालिकाका प्रमुख - अध्यक्ष
 - (ख) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत- सदस्य
 - (ग) फाहोरमैला हेर्ने विषयगत समितीको संयोजक - सदस्य
 - (घ) कार्यपालिकाका सदस्यहरूमध्ये नगर कार्यपालिकाले मनोनित गरेका १ जना महिला सहित २ जना -सदस्य
 - (ङ) स्थानीय उद्योग तथा वाणिज्य संघ सँग सम्बन्धीत संस्थाका अध्यक्ष एक जना -सदस्य
 - (च) नगरपालिका, स्वास्थ्य शाखाका प्रमुख -सदस्य

- (छ) नगर कार्यपालिकाले मनोनित गरेको फोहोरमैला प्रभावित क्षेत्रमा बसोवास गर्ने व्यक्तिहरू मध्ये वाट एक महिलासहित दुई जना –सदस्य
 - (ज) फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा नगरपालिका भित्र रहेका खानेपानी तथा सरसफाई संस्थाहरूबाट दूई जना –सदस्य
 - (झ) योजना शाखा वा शहरी विकास शाखा प्रमुख –सदस्य
 - (ञ) नगर क्षेत्रभित्र फोहर मैला व्यवस्थापनमा कार्य गर्ने नीजि क्षेत्र/गै.स.स.को तर्फबाट प्रमुखले तोकेको १ जना–सदस्य
 - (ट) नगरपालिकाले तोकेको फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी विज्ञ एक जना –सदस्य
 - (ठ) फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा वातावरण शाखा प्रमुख –सदस्य सचिव
- (३) उपदफा (२) बमोजिम गठन भएको समितिमा मनोनित सदस्यको पदावधि ३ वर्षको हुनेछ ।

२२. समितिको काम कर्तव्य र अधिकार : समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

- (क) फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी आवश्यक नीति तर्जुमा गरी स्वीकृतीका लागि नगर कार्यपालिकामा पेश गर्ने ।
- (ख) फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यसँग सम्बद्ध निकायहरूबिच समन्वयको लागि नीतिगत ब्यवस्था गर्ने ।
- (ग) फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि नगरपालिकाले शुल्क निर्धारण गर्दा आवश्यक पर्ने मापदण्ड तयार गरी नगर कार्यपालिकामा पेश गर्ने ।
- (घ) फोहोरमैला एकीकृत रूपमा ब्यवस्थापन गर्न नगरपालिकाले कुनै लगानी गर्नु पर्ने अवस्थामा त्यस्तो लगानी गर्नु पर्ने रकमको प्रतिशत निर्धारण गर्ने ।
- (ङ) फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य मा कुनै अवरोध उत्पन्न भएमा सरोकारवाला पक्षहरूसँग छलफल गरी समाधान खोज्ने ।
- (च) तोकिए बमोजिम अन्य काम गर्ने ।

२३. समितिको बैठक सम्बन्धी व्यवस्था :

- (१) समितिको बैठक ३ महिनामा कम्तिमा १ पटक समितिका अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्ने छ ।
- (२) समितिको बैठकको अध्यक्षता समितिको अध्यक्षले गर्नेछ र निजको अनुपस्थितिमा नगर प्रमुखको हैसियतमा नगर उपप्रमुखले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ ।
- (३) सम्पूर्ण सदस्य संख्याको ५० प्रतिशत भन्दा बढी सदस्य उपस्थित भएमा बैठकको लागि गणपूरक संख्या मानिने छ ।
- (४) बैठकको निर्णय सामान्यतः सहमतिमा गरिने छ । सहमति हुन नसकेमा बहुमतको आधारमा हुनेछ र मत बराबर भएमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिने छन् ।
- (५) समितिले आवश्यक देखेमा फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी कुनै विज्ञ वा पदाधिकारीलाई आमन्त्रण गर्नसक्नेछ ।
- (६) समितिको निर्णय सदस्य सचिवले प्रमाणित गर्नेछ ।
- (७) बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - ८

कसूर र दण्ड सजाय

२४. कसूर : कसैले देहायको कुनै काम गरेमा यस ऐन बमोजिम कसूर गरेको मानिने छः

- (क) नगरपालिकाले तोकिदिएको समय र स्थान बाहेक अन्यत्र फोहोरमैला निष्कासन गर्ने,
- (ख) कन्टेनर वा फोहोरमैला सङ्कलन केन्द्रमा राखिएको फोहोरमैला अनाधिकृत तवरले प्रयोग गर्ने,
- (ग) फोहोरमैला सङ्कलन केन्द्रमा राखिएको कन्टेनर तोडफोड गर्ने, क्षति पुऱ्याउने, राखिएको स्थलबाट हटाउने वा सङ्कलन केन्द्रमा कुनै नोक्सानी पुऱ्याउने,
- (घ) यस ऐन बमोजिम अनुमति नलिई फोहोरमैला व्यवस्थापनको कार्यगर्ने,
- (ङ) यस ऐन बमोजिम फोहोरमैला व्यवस्थापनको लागि प्रदान

- गरिएको अनुमति पत्रमा उल्लेखित शर्तहरू उल्लंघन गर्ने,
- (च) फोहोरमैला सङ्कलन केन्द्र, कन्टेनर वा फोहोरमैला थुपार्ने ठाउँमा कुनै किसिमको हानिकारक पदार्थ फाल्ने, राख्ने वा थुपार्ने,
- (छ) घर, कम्पाउन्ड वा परिसरको फोहोरमैला सडक वा अन्य सार्वजनिक स्थलमा जथाभावी राख्ने, फाल्ने वा थुपार्ने,
- (ज) फोहोरबाट निस्केको दुषित पानी वा ढल चुहाई अन्य व्यक्तिको घर वा जग्गा वा सार्वजनिक स्थल प्रदुषित गराउने,
- (झ) नगरपालिकाले तोकेको स्थान बाहेक जनस्वास्थ्यमा प्रतिकूल असर पर्ने गरी सडक वा अन्य सार्वजनिक स्थानमा कुनै पनि किसिमको हानिकारक फोहोरमैला राख्ने, फाल्ने, थुपार्ने वा निष्कासन गर्ने,
- (ञ) रसायनिक फोहोरमैला, औद्योगिक फोहोरमैला, स्वास्थ्य संस्थाजन्य फोहोरमैला वा हानिकारक फोहोरमैला जथाभावी फाल्ने, राख्ने वा निष्कासन गर्ने,
- (ट) फोहोरमैला सङ्कलन, ढुवानी तथा फोहोरमैला व्यवस्थापनमा बाधा अवरोध सिर्जना गर्ने,
- (ठ) फोहोरमैला सङ्कलन, ढुवानी तथा अन्तिम निष्कासन स्थलमा अवरोध, बन्द, घेराउ गर्ने वा फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यमा हडताल गर्ने ,
- (ड) स्रोतमै फोहोरमैला पृथकीकरण नगरी दफा ५ को विपरित फोहोरमैला मिसाएर निष्कासन गर्ने,
- (ढ) मरेको वा मारेको पशु पंक्षी र सो को लादी, प्वाँख, हड्डी तथा माछाको कत्ला आदि सार्वजनिक स्थल, सडक, गल्ली, चोकमा राख्ने, फाल्ने वा थुपार्ने ।

२५. सजाय :

- (१) दफा २४ को खण्ड (क) बमोजिम कसूर गर्ने ब्यक्तिलाई नगर प्रमुखले पहिलो पटक भए ५ हजारसम्म जरिवाना, दोस्रो पटक सोही कसुर गरेमा ५ हजारदेखि १० हजारसम्म, तेस्रो वा सो भन्दा बढी पटक गरेमा प्रत्येक पटकको लागि १५ हजारका

दरले जरिवाना गरी फोहोरमैला उठाउँदा लाग्ने खर्च समेत निजबाट असुल उपर गर्न सक्ने छ ।

- (२) दफा २४ को खण्ड (ख) बमोजिमको कसूर गर्नेलाई नगरपालिकाले ५ सय देखि ५ हजारसम्म जरिवाना गर्न सक्ने छ ।
- (३) दफा २४ को खण्ड (ग) बमोजिम कसूर गर्नेलाई नगरपालिकाले १५ हजारदेखि ५० हजारसम्म जरिवाना गरी कन्टेनर वा सङ्कलन केन्द्र व्यवस्थापन गर्न लाग्ने खर्च असुल उपर गर्न सक्ने छ ।
- (४) दफा २४ को खण्ड (घ) र (ङ) बमोजिमको कसूर गर्ने लाई १५ हजार देखि ५० हजारसम्म जरिवाना गरी अनुमती नलिएसम्म त्यस्तो कार्य गर्न रोक लगाउने छ ।
- (५) दफा २४ को खण्ड (च) बमोजिमको कसूर गर्नेलाई नगरपालिकाले ५ हजार देखि १५ हजारसम्म जरिवाना गर्न सक्ने छ ।
- (६) दफा २४ को खण्ड (छ), (ज) र (ढ) बमोजिमको कसूर गर्नेलाई नगरपालिकाले ५ हजारदेखि १५ हजारसम्म जरिवाना गर्न सक्ने छ ।
- (७) दफा २४ को खण्ड (झ) बमोजिमको कसूर गर्ने लाई नगरपालिकाले ३० हजार देखि ५० हजारसम्म जरिवाना गर्न सक्ने छ ।
- (८) दफा २४ को खण्ड (ञ) बमोजिमको कसूर गर्नेलाई नगरपालिकाले ५० हजार देखि १ लाखसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ । सोही कसूर पुनः गरेमा पहिलो पटक गरेको जरिवानाको दोब्बर जरिवाना गरी प्रचलित कानून बमोजिम अनुमति रद्द गर्नका लागि सम्बन्धित निकायमा लेखि पठाउन सक्नेछ ।
- (९) दफा २४ को खण्ड (ट) र (ठ) बमोजिमको कसूर गर्नेलाई प्रचलित कानून बमोजिम दण्ड र जरिवाना गर्न सकिने छ ।
- (१०) दफा २४ को खण्ड (ड) बमोजिमको कसूर गर्ने लाई नगरपालिकाले प्रत्येक पटक ५ सय रुपैया जरिवाना गर्न सक्ने छ ।

२६. सेवा सुविधा रोक्का गर्न सकिने :

- (१) यस ऐन बमोजिम तोकिएको सेवा शुल्क नबुझाउने वा बुझाउन अटेर गर्ने ब्यक्तिलाई नगरपालिकाले उपलब्ध गराउने कुनै सेवा सुविधाको अतिरिक्त विद्युत तथा टेलिफोन सेवा रोक्का गरिदिन तथा निजको नामको घरजग्गा विक्री रोक्का गर्नको लागि सम्बन्धित निकायमा लेखि पठाउन सक्नेछ । तर यसरी लेखि पठाउनु अघि सम्बन्धित ब्यक्तिलाई सो सम्बन्धमा लिखित जानकारी गराउनुपर्ने छ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम लेखि आएमा त्यस्तो सेवा सुविधा रोक्नु सम्बन्धित निकायको कर्तव्य हुनेछ ।

२७. पुनरावेदन दिन सक्ने: दफा २५ बमोजिम गरेको सजायको आदेश उपर चित्त नबुझ्ने पक्षले त्यस्तो आदेश भएको मितिले ३५ दिनभित्र उजुरी दिन सक्ने छ ।

परिच्छेद - ९

विविध

२८. स्वास्थ्य संस्थाजन्य फोहोरमैला व्यवस्थापन :

- (१) स्वास्थ्य संस्था स्थापना गर्नका लागि प्रचलित कानून बमोजिम अनुमति दिने निकायले अनुमति दिनुपूर्व फोहोरमैला व्यवस्थापनको उपयुक्त व्यवस्था गरेर मात्र अनुमति दिनुपर्ने छ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम अनुमति दिदा स्वास्थ्य संस्थाले फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धमा पालना गर्नु पर्ने विशेष शर्त वा कायम गर्नु पर्ने मापदण्ड समेत तोकिदिन सक्ने छ ।

२९. रासायनिक विषादी सम्बन्धी ब्यवस्था :

- (१) रासायनिक विषादीको आयात गर्दा तोकिए बमोजिमको मापदण्डको अधिनमा रहि गर्नुपर्ने छ ।
- (२) समयवधि सकिएको रसायनिक विषादी तोकिएको मापदण्डको अधिनमा रही नष्ट गर्ने जिम्मेवारी सम्बन्धित ब्यक्ति वा संस्थाको हुनेछ ।

३०. फोहोरमैला व्यवस्थापन कोष :

- (१) नगरपालिकामा एक फोहोरमैला व्यवस्थापन कोष रहनेछ र उक्त कोषमा देहायका रकमहरू जम्मा गरिनेछ ।
 - (क) दफा १६ वमोजिम प्राप्त हुने सेवा शुल्क वापतको रकम,
 - (ख) दफा १३ वमोजिम प्राप्त हुने शुल्क रकम र रोयल्टी वापतको रकम,
 - (ग) दफा २५ वमोजिम जरिवाना वापत प्राप्त हुने रकम,
 - (घ) संघीय वा प्रादेशिक सरकारबाट फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागी प्राप्त हुने अनुदान रकम,
 - (ङ) नगरपालिकाले निर्णय गरी उक्त कोषमा राख्ने रकम,
 - (च) अन्तर्राष्ट्रिय तथा राष्ट्रिय संघ संस्था वा निकायबाट फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागी प्राप्त हुने अनुदान र सहयोग रकम,
 - (छ) खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्थाबाट प्राप्त हुने रकम,
 - (ज) अन्य कुनै श्रोतबाट प्राप्त हुने रकम ।
- (२) उपदफा (१) को खण्ड (च) वमोजिम उक्त रकम प्राप्त गर्नको लागी संघीय सरकारको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्ने छ ।
- (३) यस दफा वमोजिम कोषको रकम खर्च गर्दा नगरपालिकाले आवश्यक कार्यक्रम बनाई फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यमा मात्र खर्च गर्नु पर्नेछ ।
- (४) यस कोषको लेखा, खर्च प्रकृया र लेखापरीक्षण सम्बन्धी व्यवस्था नगरपालिकाको अन्य कोष सरह हुनेछ ।

३१. फोहोरमैला व्यवस्थापनमा संलग्न सामुदायिक निकायको अभिलेख राख्ने:

- (१) नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको फोहोरमैला व्यवस्थापनमा काम गर्न सामुदायिक संस्थाहरूको अद्यावधिक विवरण राख्न सक्ने छ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम राखिने विवरणमा त्यस्ता संस्थाले काम गरिरहेको क्षेत्र र प्रकृति, जनशक्ति, आर्थिक तथा प्राविधिक स्रोत तथा अन्य आवश्यक विवरण समेत उल्लेख गर्न सकिने छ ।

३२. **स्वीकृत लिनुपर्ने** : नगरपालिकाले कुनै विदेशी ब्यक्ति, संघ संस्था वा दातृ निकायबाट सहयोग लिई फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा प्रदेश/संघीय सरकारको पूर्व स्वीकृत लिई गराउनु पर्ने छ ।
३३. **पुरस्कार दिन सकिने**:
- (१) फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि नवीनतम अवधारणाको विकास गर्ने, त्यस्तो कार्य लाई प्रोत्साहन गर्न तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यमा योगदान गर्ने ब्यक्ति वा संस्थालाई नगरपालिकाले सम्मान स्वरुप उपयुक्त पुरस्कार दिन सक्ने छ ।
 - (२) यस ऐनको प्रतिकूल हुने गरी जथाभावी फोहोरमैला राख्ने, थुपार्ने वा फाल्ने ब्यक्तिको बारेमा प्रमाण सहित उजुरी दिने ब्यक्तिलाई नगरपालिकाले सम्मान एवम् नगद पुरस्कार समेत दिन सक्ने छ ।
३४. **नियम बनाउने अधिकार**: यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न नगरपालिकाले आवश्यक नियम बनाई लागु गर्न सक्ने छ ।
३५. **मापदण्ड वा निर्देशिका जारी गर्न सक्ने**: यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावलीको अधिनमा रही नगरपालिकाले फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि वेग्ला वेग्लै मापदण्ड तथा निर्देशिका बनाई जारी गर्न सक्ने छ ।
३६. **प्रचलित कानून बमोजिम हुने**: फोहोरमैला सम्बन्धी विषयमा यस ऐनमा उल्लेख भएका कुराहरूमा यसै बमोजिम र अन्य कुराहरूमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

आज्ञाले

जसी प्रसाद चौलागाईं
नि. प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत